

บทที่ ๓

ความผิดต่อชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญา

๓.๑ ลักษณะทั่วไป และความหมายของของกฎหมาย

๓.๑.๑ ลักษณะทั่วไปของกฎหมาย

เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคมในลักษณะเป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้ง ลักษณะการอยู่รวมกันของมนุษย์ในสังคมจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่วางระเบียบ และกำหนดความประพฤติของมนุษย์ เพื่อมิให้เกิดความสับสนวุ่นวาย และเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม “กฎหมาย” จึงเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคม และเป็นหลักในการปกครองบ้านเมืองซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแต่เริ่มต้นว่า “กฎหมาย” จะต้องเป็นที่เปิดเผยให้ทุกคนรู้ นอกจากนั้น “กฎหมาย” ยังเป็นสิ่งที่จะนำมาพิจารณาพิเคราะห์พิจารณาและศึกษาด้วยเหตุผล (Reason) ได้ เนื่องจากกฎหมายเป็นศาสตร์แห่งบรรทัดฐาน(NomativeScience) ซึ่งเป็นการกำหนดที่ทุกคนยอมรับและประพฤติปฏิบัติตาม

มีสุภาษิตลาตินบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า “UbiSocietas,Ibi jus” แปลว่า “ที่ไหนมีสังคมที่นั่นมีกฎหมาย”

๓.๑.๒ ความหมายของกฎหมาย

ในเรื่องความหมายของกฎหมายที่ว่า “กฎหมายคืออะไร” เป็นปัญหาที่นักนิติศาสตร์ถกเถียงกันอยู่มาก ต่างอธิบายและให้คำจำกัดความตามความเชื่อในทฤษฎีของตนและอธิบายให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมแต่โดยนัยแห่งกฎหมายแล้วคล้ายคลึงกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอยกคำจำกัดความของนักกฎหมายเพียง ๓ ท่าน คือ

๑) กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ทรงให้คำจำกัดความไว้ว่า “กฎหมาย” คือ คำสั่งของผู้ปกครองว่าการแผ่นดินต่อราษฎรทั้งหลาย เมื่อไม่ทำตามแล้วตามธรรมดาต้องมีโทษ ซึ่งพระองค์

ท่านได้รับแนวคิดในเรื่องนี้ จาก จอห์น ออสติน (John Austin) นักกฎหมายชาวอังกฤษ และเป็นแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง(Legal Positivism)

๒) ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ท่านกล่าวไว้ในหนังสือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไปว่า เราจำเป็นต้องพิจารณาก่อนว่า “กฎหมายตามเนื้อความ” อย่างหนึ่ง กับ “กฎหมายตามแบบพิธี” อีกอย่างหนึ่ง จึงไม่สามารถที่จะให้ความหมายของกฎหมายเป็นการทั่วๆ ไปได้ ฉะนั้น จึงต้องแยกออกพิจารณาเป็นอย่างๆ ไปดังนี้

“กฎหมายตามเนื้อความ” ได้แก่ ข้อบังคับของรัฐซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น

“กฎหมายตามแบบพิธี” หมายถึง กฎหมายที่ออกโดยวิธีบัญญัติกฎหมาย ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่ากฎหมายนั้นเข้าลักษณะเป็นกฎหมายตามเนื้อความหรือไม่ เช่น พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นต้น

๓) ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ ให้คำอธิบายว่า “กฎหมาย” เป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคม ซึ่งมีกระบวนการบังคับที่เป็นกิจจะลักษณะ(Organized Sanction or Organized Enforcement) หมายถึงว่าทำอย่างจริงจังโดยความสำนึกและตั้งใจร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลในการลงโทษ เช่นในสังคมสมัยใหม่ที่เป็นรัฐ ภายในรัฐก็จะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีศาล และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่จะบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย^๑

๓.๒ กฎหมายอาญา

๓.๒.๑ ลักษณะและความหมายของกฎหมายอาญา

^๑ ฐิติชญาวัฒน์ รุ่ง, หลักกฎหมายมหาชน.พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๑-๕.

ลักษณะของกฎหมายอาญานั้น แตกต่างจากกฎหมายประเภทอื่น เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากโทษทางอาญานั้นมีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกายเสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้น มาตรา ๒ วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายอาญาจึงบัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” หลักการที่ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย” (No crime nor punishment without law)

จากหลักการในมาตรา ๒ นี้ จึงแยกพิจารณาได้ดังนี้

๑. ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดทางอาญา หากการกระทำนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ในขณะกระทำว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้

๒. กฎหมายอาญาจะย้อนหลังให้ผลร้ายมิได้

๓. ถ้อยคำในกฎหมายอาญาจะต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอนปราศจากการคลุมเครือ

๔. กฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด

“กฎหมายอาญา” คือ กฎหมายที่บัญญัติว่า การกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดเป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดไว้ด้วย

การกระทำซึ่งเป็นความผิดเช่น การฆ่าผู้อื่น ตามมาตรา ๒๘๘ ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษที่ระบุไว้ในมาตรานั้น (คือ ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าถึงยี่สิบปี) เป็นต้น

การไม่กระทำซึ่งเป็นความผิด เช่น การ“ไม่ช่วย” ผู้อื่นซึ่งตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิตตามมาตรา ๓๗๔ ผู้กระทำความผิดจะ

ได้รับโทษที่ระบุไว้ในมาตรานั้น (คือ จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน ปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) เป็นต้น^๒

๓.๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายและศีลธรรม

สมัยโบราณศีลธรรมและกฎหมายย่อมปะปนกัน แต่ในปัจจุบันนี้ศีลธรรมและกฎหมายย่อมแยกออกจากกันและมีความเป็นอยู่คู่เคียงกันไป การทำผิดศีลธรรมบางทีก็เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายด้วย และมีอยู่บ่อยๆ ที่กฎหมายได้อ้างอิงถึงศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๐ ซึ่งบัญญัติว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพินิจ เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ”

ประมวลกฎหมายอาญา ก็มีในเรื่องความผิดฐานทำอนาจารต่างๆ เป็นต้น การที่กฎหมายนำมาบัญญัติสิ่งเหล่านี้ไว้ เพราะเป็นศีลธรรมอันดีการที่สังคมจะอยู่ด้วยกันได้นั้น นอกจากจะสร้างกฎเกณฑ์ทางกฎหมายของการอยู่ร่วมกันแล้วจะต้องคำนึงถึงศีลธรรมอันดีเหล่านี้ด้วย การอยู่ร่วมกันในสังคมถึงจะดำเนินไปด้วยดี^๓

ประเด็นที่ต้องพิจารณาในที่นี้คือ รัฐมีหลักเกณฑ์อย่างไรในอันที่จะกำหนดว่า การกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดเป็นความผิดและมีโทษ

ก่อนอื่นต้องพิจารณาว่า จารีตประเพณี ศาสนาและศีลธรรม มีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมาย เมื่อกฎหมายสอดคล้องกับจารีตประเพณี ศาสนาและศีลธรรม การบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายก็คงไม่ลำบาก เพราะผู้ที่ฝ่าฝืนจะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่าตนมิได้ฝ่าฝืนเฉพาะแต่

^๒เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๓๓, หน้า ๔.

^๓ภุชญาวัฒน์รุ่ง, อ้างแล้ว หน้า ๒๑.

กฎหมายเท่านั้น แต่ยังฝ่าฝืนมาตรการอื่นๆ ที่ควบคุมสังคมอยู่ด้วย เช่น หลักศีลธรรมทางศาสนา เป็นต้น

กฎหมายและศีลธรรมนั้นมีความเกี่ยวพันกัน ความผิดอาญาที่ร้ายแรง เช่น การฆ่าคน ชิงทรัพย์ ข่มขืน ล้วนแต่ผิดศีลธรรมทั้งสิ้น

แต่มีหลายกรณีด้วยกันที่ถือว่าผิดศีลธรรมแต่ไม่ผิดกฎหมาย เช่น การพูดโกหก การดื่มสุรา การทำชั่วเห็นได้ชัดว่าผิดศีลธรรม แต่ในประเทศไทยไม่ถือว่าผิดกฎหมายอาญา

การที่พระภิกษุร่วมประเวณีกับหญิงในกุฏิของพระภิกษุซึ่งอยู่ในบริเวณวัดเป็นการผิดศีลธรรม และ “ไม่สมควรอย่างยิ่ง” แต่ไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๖ ฐานเหยียดหยามศาสนา(ฎีกาที่ ๗๓๖/๒๕๐๕ น.๗๐๗)

การกระทำบางอย่างไม่ผิดศีลธรรม แต่ผิดกฎหมายอาญา เช่น กรณีความรับผิดโดยเด็ดขาดทางอาญา กล่าวคือ ไม่เจตนา ไม่ประมาท แต่กฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นๆ เป็นความผิด เช่น ความผิดลหุโทษ เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าศีลธรรมและกฎหมายอาญานั้นไม่ได้สอดคล้องต้องกันทุกกรณี เราจึงใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องกำหนดความผิดอาญาตายตัวคงไม่ได้^๔

๓.๒.๓ การบังคับใช้กฎหมายอาญา

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่จะต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีลำดับขั้นตอนโดยย่อดังนี้ คือ ตำรวจเป็นผู้มีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนและสืบสวนหาพยานหลักฐานเพื่อยืนยันการกระทำความผิด เมื่อพนักงานสอบสวนได้พยานหลักฐานแน่นหนาพอที่จะลงโทษผู้กระทำผิดได้ก็เสนอสำนวนไปยังพนักงานอัยการ เพื่อยืนยัน

^๔เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, อ้างแล้ว หน้า ๔-๕.

ฟ้องเป็นคดีความต่อศาล เมื่อศาลพิจารณาพยานหลักฐานแล้วเห็นว่าไม่มีความผิดก็จะมีคำพิพากษายกฟ้อง หากพบว่ามีกระทำความผิดจริงตามฟ้อง จึงมีคำพิพากษาลงโทษ หากเป็นโทษจำคุกจะนำผู้กระทำความผิดไปรับโทษยังเรือนจำ หากโทษหนักถึงขั้นประหารชีวิตเรือนจำก็จะดำเนินการตามคำพิพากษาต่อไป

มีข้อสังเกตประการหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจะต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอย่างรวดเร็วทันควัน การลงโทษในลักษณะนี้จะบรรลุผลอย่างเต็มที่การลงโทษอย่างรวดเร็วนั้นจะมีผลดีมากกว่าการลงโทษอย่างรุนแรงแต่ล่าช้า เพราะจะได้ผลเป็นการแก้แค้น ช่มชู้ ดัดนิสัย และให้ความปลอดภัยแก่ผู้เสียหายและพยาน ด้วยการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างรวดเร็ว

กระบวนการบังคับใช้กฎหมายอาญานั้นต้องระมัดระวังหรือหลีกเลี่ยงการนำตัวผู้บริสุทธิ์มาลงโทษให้มากที่สุด แม้สังคมจะปรารถนาให้ผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยเร็ว แต่สังคมก็ไม่ต้องการที่จะให้ผู้บริสุทธิ์ต้องมารับโทษ กระบวนการบังคับใช้กฎหมายอาญาจึงต้องมีความเป็นธรรม การคุ้มครองผู้บริสุทธิ์นี้จะต้องมีทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การจับกุม การตรวจค้น การสอบสวน การควบคุมตัว การสั่งฟ้องคดี การดำเนินคดี และการพิจารณาพิพากษาคดี

การที่รัฐให้สิทธิต่างๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ความผิดของตนเองเพียงเท่านั้น ยังไม่เพียงพอรัฐจำต้องหาวิธีการช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดที่มีฐานะยากจนโดยรัฐจัดหาทนายความที่มีความสามารถแก่ต่างให้

การจัดหาทนายความนี้นับว่าเป็นหัวใจของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเลยทีเดียว เพื่อให้หลักที่ว่า “บุคคลเสมอภาคกันในกฎหมาย” ปรากฏผลอย่างจริงจังและแสดงให้เห็นว่ารัฐนั้นมีลักษณะเป็นนิติรัฐอย่างชัดเจน

๓.๒.๔ ขอบเขตการใช้กฎหมายอาญา

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นในประเทศไทย มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประเทศไทย และคนไทย การจะใช้กฎหมายอาญาของไทยลงโทษผู้กระทำความผิด จะต้องพิจารณาถึงหลัก ๓ ประการ คือ

๑. หลักดินแดน
๒. หลักอำนาจลงโทษสากล
๓. หลักบุคคล

โดยมีคำอธิบายหลักดังกล่าวโดยย่อดังนี้

๑. หลักดินแดน: กฎหมายอาญาของไทยย่อมใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยไม่จำกัดคำนึงถึงสัญชาติของผู้กระทำความผิด และสัญชาติของผู้เสียหาย ในบางกรณีก็ขยายไปถึงการกระทำความผิดนอกดินแดนของไทยด้วย เมื่อการกระทำผิดนั้นคาบเกี่ยวกับดินแดนของไทย หรือเรือไทย หรืออากาศยานไทย โดยไม่ต้องมีการร้องขอให้ลงโทษ^๕

๒. หลักลงโทษสากล: หากผู้ใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร อาจจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรไทย คือ ความผิดเกี่ยวกับ ๑) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงในราชอาณาจักร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๗ ถึง มาตรา ๑๒๙๒) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ดังเช่นที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๔๐ เป็นต้น๓) ความผิดฐานชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ซึ่งกระทำในทะเลหลวง^๖

ความผิดเหล่านี้มีผลกระทบถึงความมั่นคงของประเทศ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ แม้การกระทำความผิดอาญาจะเกิดนอกราชอาณาจักรก็สมควรที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักรได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญชาติของผู้กระทำและไม่ต้องร้องขอให้ลงโทษ

^๕ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๔,๕,๖.

^๖ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗.

๓. หลักบุคคล: แยกได้เป็น ๓ กรณี คือ ๑) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และรัฐบาลประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้น หรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ^{๗๒)} ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหายและผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ และจะต้องรับโทษภายในราชอาณาจักรไทย โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นความผิดอาญา ๑๓ สถานความผิด เช่น ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตามมาตรา ๒๑๗ เป็นต้น^{๗๓} กรณีนี้ต้องมีการร้องขอให้ลงโทษเสมอ แม้จะเป็นความผิดอาญาแผ่นดินก็ตาม ๓) ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าพนักงานของรัฐบาลไทย กระทำความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๔๗ ถึง มาตรา ๑๖๖ และมาตรา ๒๐๐ ถึง มาตรา ๒๐๕ นอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักรไทย^{๗๔} กรณีนี้ไม่ต้องร้องขอให้ลงโทษ เพราะเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

๓.๒.๕ ประเภทความผิด

ความผิดอาญานั้นสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น ๕ ประเภท ดังนี้

๑. แบ่งแยกในแง่ของกฎหมาย

(๑) ความผิดในตนเอง (mala in se) เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย หรือความผิดอื่นๆ ในประมวลกฎหมายอาญาภาค ๒

(๒) ความผิดเพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita) คำกล่าวใดเกินควร เป็นต้น

การแยกประเภทดังกล่าวมีประโยชน์ในการพิจารณาเรื่องความไม่รู้กฎหมายตามมาตรา ๖๔ เพราะถ้าเป็นความผิดตาม

^{๗๒)}ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘ (ก).

^{๗๓)}ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘ (ข).

^{๗๔)}ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙.

กฎหมายห้ามผู้กระทำความผิดอาจยกเอาความไม่รู้กฎหมายมาเป็นข้อแก้ตัวได้

๒. แบ่งแยกในแง่การกระทำ

การเคลื่อนไหว หรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก “หมายถึงสำนึกการกระทำ กล่าวคือ อยู่ภายใต้การบังคับของจิตใจ” ด้วยเหตุนี้จึงแบ่งแยกความผิดออกเป็น

(๑) ความผิดโดยการเคลื่อนไหวร่างกาย และไม่เคลื่อนไหวร่างกาย

ความผิดโดยการเคลื่อนไหวร่างกาย หมายถึงว่า การเคลื่อนไหวร่างกายของผู้กระทำ ก่อให้เกิดความผิดขึ้น เช่น แดงใช้ปืนยิงตำรวจจนถึงแก่ความตาย

ความผิดโดยการไม่เคลื่อนไหวร่างกาย หมายถึงว่า แม้ผู้กระทำไม่เคลื่อนไหวร่างกายก็ก่อให้เกิดเป็นความผิดขึ้นได้ ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น (ก) ความผิดโดยการงดเว้น เช่น แม่ไม่ยอมให้นมลูกกิน ปล่อยให้ลูกอดนมจนตาย (ข) ความผิดโดยการละเว้น เช่น ไม่ช่วยผู้ตกอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิต

(๒) ความผิดที่ต้องมีผลปรากฏ และไม่ต้องมีผลปรากฏ

ความผิดที่ต้องมีผลปรากฏ เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ตามมาตรา ๒๘๘ ผู้ถูกฆ่าจะต้องตาย ผู้กระทำจึงจะมีความผิดสำเร็จ ถ้าหากว่าผู้ถูกฆ่าไม่ตายก็จะเป็นความผิดฐานพยายามฆ่า

ความผิดที่ไม่ต้องมีผลปรากฏ เช่น ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน เมื่อแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานแล้วและเจ้าพนักงานทราบข้อความนั้นแล้วก็เป็นความผิดสำเร็จโดยไม่ต้องคำนึงว่าเจ้าพนักงานจะเชื่อความเท็จนั้นหรือไม่

(๓) ความผิดธรรมดา และความผิดซับซ้อน

ความผิดธรรมดา คือ ความผิดที่เกิดจากการกระทำอันเดียว หรือความผิดที่เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงในขณะที่เดียวกับที่ได้กระทำการนั้นเอง เช่น แดงตบหน้าดำ ๑ ที

ความผิดซับซ้อน คือ ความผิดที่มีลักษณะเป็นความผิดต่อเนื่อง ความผิดหลายกรรม ความผิดที่เกิดจากการกระทำซ้ำๆ

กันและความผิดซ้อนกัน(เช่นกระทำความผิดเดียวแต่ผิดกฎหมายหลายบท เป็นต้น)

๓. แบ่งแยกประเภทความผิดตามเจตนา

- (๑) ความผิดที่กระทำโดยเจตนา
- (๒) ความผิดที่กระทำโดยประมาท
- (๓) ความผิดที่ไม่ต้องมีเจตนา และไม่ต้องประมาท
- (๔) ความผิดนอกเหนือเจตนา
- (๕) ความผิดที่ต้องรับผิดในผลสุดท้ายของเจตนา

๔. แบ่งแยกในแง่ผู้กระทำ

(๑) ความผิดทั่วไป หมายถึงความผิดที่บุคคลทั่วไป เป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งบทบัญญัติของความผิดนั้น จะเริ่มต้นคำว่า “ผู้ใด”

(๒) ความผิดที่กำหนดคุณสมบัติของผู้กระทำ หมายถึงความผิดที่กำหนดไว้โดยเฉพาะว่าผู้กระทำจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษเช่นมาตรา ๑๔๗ เริ่มต้นด้วยคำว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน” หรือมาตรา ๓๐๑ ใช้คำว่า “หญิงใด”

๕. แบ่งแยกในแง่โทษที่จะได้รับ

- (๑) ความผิดลหุโทษ ได้แก่ความผิดที่มีโทษเบา
- (๒) ความผิดทั่วไป ได้แก่ ความผิดที่มีอัตราโทษสูงกว่าความผิดลหุโทษ

๖. แบ่งแยกประเภทความผิดในแง่ของการดำเนินคดี

- (๑) ความผิดอาญาแผ่นดิน
- (๒) ความผิดอันยอมความได้

๓.๓ ความรับผิดทางอาญา

“บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อ๑) การกระทำครบ “องค์ประกอบ” ที่กฎหมายบัญญัติ ๒) การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด และ ๓) การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ”

๓.๓.๑การกระทำครบ “องค์ประกอบ” ที่กฎหมายบัญญัติ

การกระทำครบ “องค์ประกอบ” ที่กฎหมายบัญญัติหมายความว่า ๑) ผู้กระทำจะต้องมี “การกระทำ” ๒) การกระทำนั้นต้องครบ “องค์ประกอบภายนอก” ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ๓) การกระทำนั้นต้องครบ “องค์ประกอบภายใน” ที่กฎหมายบัญญัติไว้ และ ๔) ผลของการกระทำจะต้องสัมพันธ์กันกับการกระทำตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

๑. ผู้กระทำจะต้องมี “การกระทำ”

“การกระทำคือ” การเคลื่อนไหวร่างกายหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก กล่าวคือ อยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ

การกระทำโดยการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยทั่วไปแล้ว ผู้กระทำก็จะมี การสัมผัสแตะต้องกับวัตถุแห่งการกระทำนั้นโดยตรง เช่น ดำโกธแดงจึงตบหน้าแดง เป็นต้น

แต่การการกระทำโดยการเคลื่อนไหวร่างกายบางกรณีแม้ผู้กระทำจะมีได้สัมผัสหรือแตะต้องหรือกระทบกระแทกกับตัวผู้เสียหายโดยตรง หากผลเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายและผลนั้นสัมพันธ์กับการกระทำของผู้กระทำ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น เพราะถือว่าเป็นผลจากการกระทำของผู้กระทำเอง ตัวอย่างเช่น จำเลยเอาก้อนอิฐขว้างปาผู้เสียหาย ผู้เสียหายหลบ ก้อนอิฐไม่ถูกตัวผู้เสียหาย แต่ตัวผู้เสียหายเซ มือจึงฟาดถูกข้างเรือ ทำให้ปลายมือบวมยาว ๔ เซ็นติเมตร และเจ็บบริเวณศีรษะ ถือว่าอันตรายแก่กายนี้เนื่องจากการกระทำของจำเลย จึงมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนได้รับอันตรายแก่กาย (ฎีกาที่ ๘๙๕/๒๕๐๙)

การกระทำโดยการเคลื่อนไหวไม่ไหวร่างกาย หมายถึง การไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก มี ๒ ประเภท คือ การกระทำโดยงัดเว้น และการกระทำโดยละเว้น

(๑) การกระทำโดยงัดเว้นมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน เช่น มาตรา ๕๙ วรรคท้าย บัญญัติว่า “การกระทำให้หมายความรวมถึง การให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้น โดยงัดเว้น การที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย”

จากบทบัญญัตินี้แยกหลักออกเป็น ๒ ประการ คือ ผู้กระทำ มีหน้าที่กระทำ และเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลนั้นขึ้น

เพื่อความเข้าใจขอยกตัวอย่างเช่น ต้มได้เสียกับต่อและคลอดบุตรออกมาหนึ่งคน ต้มเสียใจที่ต่อไม่ยอมรับเด็กเป็นบุตร ต้มจึงคิดจะฆ่าทารกของตน แต่แทนที่ต้มจะฆ่าทารกโดยใช้มีดแทง ใช้ปืนยิง หรือบีบคอ ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายแต่ต้มกลับกระทำโดยการไม่ให้ลูกกินนม โดยปล่อยให้ลูกอดนมจนขาดใจตาย เช่นนี้ถือว่าต้มกระทำโดยไม่เคลื่อนไหวร่างกาย และเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกเพราะต้มตกลงใจและไม่ให้ลูกกินนมตามที่ตกลงใจอันเนื่องมาจากความคิดนั้น การกระทำของต้มถือว่าเป็นการกระทำโดยงดเว้น

(๒) การกระทำโดยละเว้น หมายถึงว่า เมื่อมีกฎหมายบัญญัติบังคับให้บุคคลต้องกระทำการบางอย่าง ซึ่งหากไม่กระทำถือว่าเป็นความผิด โดยถือว่าเป็นการกระทำโดยละเว้นเช่น มาตรา ๓๗๔ บัญญัติว่า “ผู้ใดเห็นผู้อื่นตกอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนหรือผู้อื่นแต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” ตัวอย่างเช่น ม่วงเป็นนักกีฬาว่ายน้ำ เห็นเด็กชายชาวกำลังจะจมน้ำ แต่ม่วงไม่ช่วยทั้งๆ ที่ตนว่ายน้ำเก่งอยู่แล้ว เป็นความผิดตามมาตรานี้

๒.การกระทำนั้นต้องครบ “องค์ประกอบภายนอก” ที่กฎหมายบัญญัติ

องค์ประกอบภายนอกของความผิดทุกฐานแยกออกเป็น ผู้กระทำ การกระทำ และวัตถุแห่งการกระทำ เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ตามมาตรา ๒๘๘ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี”

ความผิดฐานนี้แยกองค์ประกอบภายนอกได้ดังนี้

(๑) ผู้ใด (ผู้กระทำ)

(๒) ฆ่า (การกระทำ)

(๓) ผู้อื่น (การกระทำแก่วัตถุ)

ยกตัวอย่างเช่นแดงโกรธดำ แดงหยิบปืนมายิงดำ ดำตาย เช่นนี้การกระทำของแดงครบองค์ประกอบความผิดภายนอกของ มาตรา ๒๘๘ (ฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา) เพราะแดงคือ “ผู้ใด” การใช้ปืนยิงดำ คือ การ “ฆ่า” ส่วนดำผู้ถูกยิงตายนั้นคือ “ผู้อื่น”

๓. การกระทำนั้นต้องครบ “องค์ประกอบภายใน” ที่กฎหมายบัญญัติสำหรับองค์ประกอบภายใน ผู้วิจัยขอแยกออกเป็น ๕ประเภท ดังนี้

(๑) เจตนา

(๒) เจตนาพิเศษ

(๓)เจตนาโดยผลของกฎหมาย

(๔) ประมาท

(๕)ไม่เจตนาและไม่ประมาท

เพื่อความเข้าใจ จึงขออธิบายโดยย่อดังนี้

(๑) เจตนา หมายถึง เจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๕๙วรรค ๒ และ ๓ ดังนี้

“การกระทำโดยเจตนา ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดจะถือว่าประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้”

ดังนั้น ผู้กระทำมี “เจตนา” หมายถึง ว่าผู้กระทำจะต้อง “รู้” ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด และผู้กระทำต้อง “ประสงค์ต่อผล” ของการกระทำของตน หรือมิฉะนั้นก็ต้อง “เล็งเห็นผล” ของการกระทำของตนนั้น

ยกตัวอย่างเช่น แดงหยิบทรัพย์ของดำไป โดยแดงเข้าใจว่าเป็นทรัพย์ของตัวเอง แต่ถ้าแดงดูให้ดีก็จะรู้ว่าทรัพย์เป็นของดำไม่ใช่ของตัวเอง แต่เพราะความรีบร้อนจึงไม่ทันดูให้ดี เช่นนี้

แดงไม่ต้องทำผิดฐานลักทรัพย์ของดำ เพราะแดงไม่มีเจตนา เนื่องจากไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด (ไม่รู้ว่าเป็นทรัพย์ของผู้อื่น) แต่เข้าใจว่าเป็นทรัพย์ของตนเอง แม้ว่าแดงจะประมาทในการหยิบทรัพย์ของดำไปขาย แแดงก็ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำโดยประมาท เพราะการลักทรัพย์โดยประมาทไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ทั้งนี้ เพราะกฎหมายบัญญัติความผิดเฉพาะการลักทรัพย์โดยเจตนาเท่านั้น

(๒)เจตนาพิเศษ หมายถึง มูลเหตุจูงใจในการกระทำ ความผิดมาตราใดที่ต้องการเจตนาพิเศษนอกเหนือจากเจตนาธรรมดา บทบัญญัติมาตรานั้นก็จะมีข้อความระบุไว้ตัวอย่างเช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา ๓๓๔ เจตนาพิเศษ คือ “โดยทุจริต”

องค์ประกอบภายในตามมาตรา ๓๓๔ มีองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ

๑. โดยเจตนา (เจตนาธรรมดา)

๒. โดยทุจริต (เจตนาพิเศษ)

หรือในมาตรา ๒๖๔ ความผิดฐานปลอมเอกสารเจตนาพิเศษคือ “เพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง” เป็นต้น

องค์ประกอบภายในตามมาตรา ๒๖๔ มีองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ

๑. โดยเจตนา (ธรรมดา)

๒. เพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง (เจตนาพิเศษ)

“เจตนาพิเศษ” แตกต่างจาก “เจตนาธรรมดา” เพราะเจตนาธรรมดามีทั้งประสงค์ต่อผลและเล็งเห็นผล ส่วน “เจตนาพิเศษ” นั้นกฎหมายใช้คำว่า “เพื่อ” ผู้กระทำจึงต้องมีเจตนาโดยตรงมุ่งต่อการนั้นเท่านั้นจึงจะถือว่าผู้กระทำมีเจตนาพิเศษ ดังนั้น “เจตนาพิเศษ” คือ เจตนาที่ทำให้เกิดผลโดยตรงเท่านั้น ไม่มีการเล็งเห็นผลดังเช่นเจตนาธรรมดา

(๓)เจตนาโดยผลของกฎหมาย หมายความว่า ผู้กระทำมิได้มีเจตนาตามความเป็นจริงแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น กล่าวคือ มิได้ประสงค์ให้เกิดผลแก่บุคคลนั้นหรือมิได้เล็งเห็นผลว่าจะเกิดแก่บุคคลนั้น แต่กฎหมาย “ให้ถือว่า” ผู้กระทำได้กระทำโดยเจตนาแก่บุคคลผู้ซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น เจตนาดังกล่าวเรียกว่า “เจตนาโดยผลของกฎหมาย” หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า “เจตนาโอน” ผลของการกระทำที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปเรียกว่า “การกระทำโดยพลาด” ซึ่งมีมาตรา ๖๐ บัญญัติรองรับไว้

ตัวอย่างเช่น แดงต้องการฆ่าดำ แดงใช้ปืนยิงดำ ดำหลบทัน กระสุนพลาดไปถูกเอตาย ถือว่าแดงมีเจตนาฆ่าเอตายเป็นเจตนาตามมาตรา ๖๐ แดงผิดฐานฆ่าเอตายโดยเจตนาตามมาตรา ๒๘๘ และผิดฐานพยายามฆ่าดำ

เรื่องเจตนา^{๑๐} ศาสนาพุทธ รวมทั้งกฎหมายให้ความสำคัญกับ “เจตนา” มากพอๆ กัน นั้นหมายความว่า ขณะกระทำ ความผิด ถ้าไม่มีเจตนาความผิดจะลดลงมาก เช่น คนเสียสติไปฆ่าคนตาย ในทางกฎหมายถ้าพิสูจน์ได้ว่าขณะนั้นเขาไม่มีเจตนาขาดความรู้ตัว กฎหมายจะลดโทษให้เยอะมาก จนถึงขนาดไม่เอาผิดเลยก็ได้^{๑๑}ซึ่งจะมีคำอธิบายในหัวข้อถัดไป

(๔)ประมาท:โดยปกติองค์ประกอบภายในของความผิดอาญาโดยทั่วไป คือ “เจตนา” แต่ความผิดบางอย่างการกระทำโดยประมาทก็เป็นความผิดด้วย

หลักเกณฑ์การกระทำโดยประมาทบัญญัติไว้ใน มาตรา ๕๙ วรรค ๔ ที่บัญญัติว่า “การกระทำโดยประมาท ได้แก่ กระทำ ความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และ

^{๑๐}สม สุจิรา, พระพุทธเจ้าพลิกใจ ออนไลน์พลิกโลก. พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๘), หน้า ๑๓๙.

ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่” จึงแยกพิจารณาได้ดังนี้

๑. ไม่ใช่การกระทำโดยเจตนา

๒. กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจำต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ยกตัวอย่างเช่น จำเลยขับรถไฟโดยเมา และเร็วเกินขนาดในเวลาเข้าหลักสถานีเป็นเหตุให้รถชนกันน่าหวาดเสียวคนโดยสารโดดหนีเป็นเหตุให้ตาย ดังนี้ จำเลยย่อมมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท(ฎีกาที่ ๗๔๗/๒๔๘๙)

(๕) ไม่เจตนาและไม่ประมาท: องค์ประกอบภายในของความผิดอาญาที่กล่าวมาข้างต้น คือ “เจตนา” ส่วน “ประมาท” เป็นข้อยกเว้น นอกจากเจตนาและประมาทแล้วยังมีความผิดบางประเภทซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำต้องรับผิดโดยไม่คำนึงถึงว่า ผู้กระทำจะได้กระทำโดยเจตนาหรือประมาทหรือไม่ความผิดประเภทนี้เรียกว่า**“ความผิดโดยเด็ดขาด”** ซึ่งหมายถึงว่า แม้ไม่เจตนาไม่ประมาทก็ยังมีความผิด หากการกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในเรื่องนั้นๆ

ดังได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า ความรับผิดทางอาญานั้นต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๙ ที่บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อกระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิด แม้กระทำโดยไม่เจตนา”

ความผิดลหุโทษ ซึ่งบัญญัติอยู่ในภาค ๓ ของประมวลกฎหมายอาญาตั้งแต่มาตรา ๓๖๗ ถึง ๓๙๘ โดยหลักแล้วถือว่าเป็นความผิดโดยเด็ดขาด

ความผิดลหุโทษนั้น ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๔ว่า “การกระทำความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายนี้ แม้กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิดเว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้นจะมีความบัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น”

สำหรับข้อยกเว้นที่บัญญัติว่า เว้นแต่ตามบทบัญญัติ ความผิดนั้นจะมีความบัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น สำหรับความผิด หลุโทษตามภาค ๓ นี้มียกเว้นไว้ ๒ มาตราเท่านั้นคือ มาตรา ๓๙๐ และ ๓๙๑

มาตรา ๒๙๐ บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” และ

มาตรา ๒๙๑ บัญญัติว่า “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดหลุโทษตามมาตรา ๒๙๑ นี้ ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาทำร้ายด้วยถึงจะเป็นความผิด ซึ่งมีฎีกาที่ ๑๑๑๙/๒๕๑๗ วางหลักไว้ว่า “ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๙๑ ผู้กระทำต้องมีเจตนาถึงจะเป็นความผิด”

ส่วนความผิดหลุโทษอื่นๆ ซึ่งไม่อยู่ในข้อยกเว้น ๒ มาตรา นี้ต้องถือว่าเป็น “ความผิดเด็ดขาด” กล่าวคือไม่เจตนาไม่ประมาท ก็เป็นความผิด

ตัวอย่างเช่น มาตรา ๓๘๐ บัญญัติว่า “ผู้ใดทำให้เกิดปฏิกุล แก่น้ำในบ่อ สระ หรือที่ขังน้ำอันมีไว้สำหรับประชาชนใช้สอย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ เป็นดังนี้

(๑) ผู้ใด

(๒) ทำให้เกิดปฏิกุล

(๓) แก่น้ำในบ่อ สระ หรือที่ขังน้ำอันมีไว้สำหรับประชาชนใช้สอย

หากการกระทำของผู้กระทำครบองค์ประกอบภายนอกดังกล่าว ผู้กระทำก็มีความผิดตามมาตรา ๓๘๐ ทันที โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้กระทำจะมีเจตนาหรือประมาทหรือไม่ เพราะความผิดตามมาตรา ๓๘๐ นี้ไม่คำนึงถึงองค์ประกอบภายใน

๔. ผลของการกระทำจะต้องสัมพันธ์กันกับการกระทำตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

หลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นมีดังนี้

(๑) หากผลนั้นเป็น“ผู้กระทำโดยตรงต้องได้รับผลนั้น”หากไม่ใช่ผลโดยตรงก็ไม่ต้องรับผิดชอบ (ผลโดยตรงคือผลตามทฤษฎีเงื่อนไข)

(๒) หากผลนั้น ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลนั้นก็ต่อเมื่อเป็นผล “โดยตรง” และ “ผลธรรมดา” (ตามมาตรา ๖๓) หากไม่ใช่ “ผลธรรมดา” ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น (ผลธรรมดา คือ ผลตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม)

(๓) หากผลนั้นมีได้ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น แต่ผลที่เกิดจาก “เหตุแทรกแซง” ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลนั้นก็ต่อเมื่อเป็น “ผลโดยตรง” ซึ่ง “ผลโดยตรง” นั้นเกิดจากเหตุแทรกแซง” ที่วิญญูชน “คาดหมายได้” หากเกิดจากเหตุที่วิญญูชน “คาดหมายไม่ได้” ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น **ทฤษฎีเงื่อนไข**(The

Condition Theory) มีสาระสำคัญว่า “ถ้าไม่มีการกระทำอันใดอันหนึ่งแล้วผลจะไม่เกิด ถือว่าผลเกิดจากการกระทำอันนั้น แม้ว่าผลจะเกิดจากการกระทำอื่นๆ ด้วยก็ตาม (ในทางตรงกันข้าม) หากไม่มีการกระทำอันใดอันหนึ่งนั้นแล้วผลก็ยังเกิดอยู่ตนเอง ก็ถือว่าผลเกิดจากการกระทำอันใดอันหนึ่งนั้นมิได้”

ทฤษฎีเงื่อนไข (หรือเรียกอีกหนึ่งว่าทฤษฎีผลโดยตรง) มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. ถ้าไม่มีการกระทำ(ของจำเลย)ผลไม่เกิด ถือว่าผลเกิดจากการกระทำของจำเลยนั้น

ตัวอย่างเช่น แดงโกรธดำ แดงชกดำล้มศีรษะดำฟาดพื้นดำตาย เช่นนี้ ความตายของดำเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำของแดง แดงจึงมีความผิดฐานฆ่าดำโดยไม่เจตนา ตามมาตรา ๒๙๖

๒. ถ้าไม่มีการกระทำ(ของจำเลย) ผลก็ยังเกิดจะถือว่าผลเกิดจากการกระทำ (ของจำเลย) นั้นไม่ได้

ตัวอย่างเช่นแดงขับรถไปตามถนนด้วยความเร็วสูง ดำวิ่งตัดหน้ารถในระยะกระชั้นชิดรถของแดงชนดำตาย หากแดงพิสูจน์ได้ว่าถึงแม้ตนจะขับรถไม่เร็ว รถของตนก็ชนดำตายอยู่นั่นเอง เพราะดำวิ่งตัดหน้ารถของแดงกระชั้นชิดมาก เช่นนี้ จะถือว่าความตายของดำเป็น “ผลโดยตรง” จากการกระทำโดยประมาทของแดงไม่ได้ แดงจึงมีความผิดเพียงขับรถโดยประมาทตามพระราชบัญญัติจราจรเท่านั้น

๓. แม้ว่าผลนั้นจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีเหตุอื่นๆ ประกอบก็ตาม หากไม่มีการกระทำ(ของจำเลย) แล้วผลไม่เกิดจึงต้องถือว่าผลเกิดจากการกระทำ(ของจำเลย) นั้น

ตัวอย่างเช่น จำเลยที่ ๒ ขับรถยนต์แข่งรถบรรทุกที่จำเลยที่ ๓ ขับ แล้วเกิดไปเฉี่ยวกับล้อหลังของรถแทรกเตอร์ ซึ่งจำเลยที่ ๑ ขับสวนทางมา เป็นเหตุให้รถแทรกเตอร์เสียหลักขวางถนน รถแทรกเตอร์จึงถูกรถบรรทุกชนเอาและทำให้คนขับรถแทรกเตอร์ถึงแก่ความตาย และบาดเจ็บสาหัส ดังนี้ การตายและบาดเจ็บสาหัสย่อมเป็นผลโดยตรงจากความประมาทของจำเลยที่ ๒ เพียงผู้เดียว จำเลยที่ ๑ และ ๓ ไม่มีความผิด (ฎีกาที่ ๕๓๔/๒๕๑๑)^{๑๑}

ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม (The theory of adequate causation) มีสาระสำคัญที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๓ ดังนี้

^{๑๑}เกียรติขจรวัจนสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ๑: ภาคบทบัญญัติทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔๕-๒๔๖.

“ถ้าผลของการกระทำความผิดใด ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น ผลของการกระทำความผิดนั้น ต้องเป็นผลตามธรรมดาย่อมเกิดขึ้น”

ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม (หรือเรียกอีกหนึ่งว่าทฤษฎีผลธรรมดา) มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. ในกรณีผลของการกระทำความผิดใดทำให้ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ผลของการกระทำความผิดนั้นต้องเป็นผลธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้

“ผลธรรมดา” หมายความว่า เป็นผลที่ผู้กระทำสามารถ “คาดเห็น” ความเป็นไปได้ของผลนั้น การวินิจฉัยความสามารถในการ “คาดเห็น” ให้ใช้หลักมาตรฐานของวิญญูชนเป็นหลัก การ “คาดเห็น” ไม่ต้องถึงขั้น “เล็งเห็นผล”

ตัวอย่างเช่น ผู้ตายถูกยิงได้รับบาดเจ็บ และถึงแก่ความตายหลังเกิดเหตุ ๙ เดือนเศษ เมื่อความตายสืบเนื่องมาจากบาดแผลที่ถูกยิง แม้จะเนื่องจากการรักษาไม่ดีจนบาดแผลติดเชื้อ ก็เป็น “ผลธรรมดา” อันสืบเนื่องมาจากการกระทำของจำเลย เมื่อจำเลยยิงผู้ตายโดยเจตนาฆ่า จำเลยจึงต้องรับผิดชอบฆ่าคนตายโดยเจตนา (ฎีกาที่ ๑๔๓๘/๒๕๒๘)

๒. ในกรณีที่ผลของการกระทำเกิดจากเหตุแทรกแซง

“เหตุแทรกแซง” หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่หลังจากการกระทำของผู้กระทำในครั้งแรก และเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผลในบั้นปลายขึ้น

ตัวอย่างเช่น จำเลยขับรถด้วยความประมาทชนเสาไม้ที่ปักริมทางแฉลบไปชนเสาไฟฟ้าอย่างแรง อันเป็นการหวาดเสียวและใกล้อันตราย ดังนั้น การที่ผู้ตายกระโดดลงจากรถในระยะกระชั้นชิดกับที่รถยนต์จะชนเสาไฟฟ้า เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายอันเกิดขึ้นเฉพาะหน้าและถึงแก่ความตาย ถือว่าเป็นผลอันเกิดใกล้ชิดกับเหตุที่จำเลยขับรถด้วยความประมาท จำเลยจึงมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท

๓.๓.๒ การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด

ในบางกรณี บุคคลได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีองค์ประกอบเป็นความผิดอาญาทุกประการ แต่บุคคลนั้นอาจไม่ต้องรับผิด หากปรากฏว่าการที่กระทำไปนั้นได้กระทำไปตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจกระทำได้ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้กว้างๆ ดังต่อไปนี้ คือ ๑) กฎหมายได้ให้อำนาจกระทำได้ และ ๒) จารีตประเพณีให้อำนาจกระทำได้

กฎหมายได้ให้อำนาจกระทำได้ มี ๔ ประเภท คือ

๑. ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามหน้าที่ตัวอย่างเช่นการฆ่าคนตายโดยเจตนาเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล ก็ไม่มีความผิด

ถ้าเจ้าพนักงานกระทำการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ บทบัญญัติที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานนั้นไว้ก็ไม่อาจคุ้มครองเจ้าพนักงานผู้นั้นได้ ทั้งเจ้าพนักงานอาจมีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ได้อีกด้วย

ตัวอย่างเช่น พนักงานสอบสวนจับผู้ต้องหาแล้วทำการสอบสวน ได้ทำร้ายผู้ต้องหาบาดเจ็บเพื่อให้รับสารภาพ เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙๕ และเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา ๑๕๗ (ฎีกาที่ ๑๓๙๙/๒๕๐๘)

๑. ให้อำนาจแก่บุคคลโดยผ่านการกลั่นกรองของพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๑๑ บัญญัติว่า “ผู้ใดทำไม้ เจาะ หรือสับ หรือเผา หรือทำอันตรายด้วยประการใดๆ แก่ไม้หวงห้ามต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่”

๒. ให้อำนาจแก่บุคคลในกรณีที่กระทำกิจการเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อผู้อื่นตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๙ บัญญัติว่า “ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตฯ (๔) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่อง

การดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มี
ความผิดฐานหมิ่นประมาท”

**๓. ให้อำนาจแก่บุคคลเพื่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิหรือ
ประโยชน์สุขส่วนตนดังตัวอย่างเช่นประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา ๓๓๑ บัญญัติว่า “คู่ความหรือทนายความของคู่ความ ซึ่ง
แสดงความคิดเห็น หรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล
เพื่อประโยชน์แก่คดีของตนไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท**

จารีตประเพณีให้อำนาจกระทำได้

จารีตประเพณีที่จะยังใช้บังคับได้เสมือนเป็นกฎหมายนั้น
ต้องมีลักษณะอย่างน้อย ๔ ประการ คือ

๑. ปฏิบัติกันมานาน

๒. เชื่อมั่นว่าจารีตประเพณีที่ปฏิบัติกันมานั้นใช้บังคับได้
เป็นกฎหมาย

๓. ต้องปฏิบัติต่อๆ กันมาโดยสม่ำเสมอไม่มีการ
เปลี่ยนแปลง และ

๔. ต้องไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายลายลักษณ์อักษรของ
บ้านเมือง

ตัวอย่างเช่นพระภิกษุบังคับเอามิดจากจำเลย ซึ่งเป็นศิษย์
เนื่องจากจำเลยเป็นคนโมโหร้ายมีมิดไว้กั้วจะเป็นเรื่อง จำเลย
แสดงกิริยาขัดขืนจะต่อสู้ พระภิกษุจึงใช้ไม้ฟาดไปที่หนึ่ง หาเป็น
การเกินขอบเขตที่อาจารย์จะพึงกระทำแก่ศิษย์ในรูปการเช่นนี้ไม่
จำเลยลุแก่โทสะและขาดความเคารพยำเกรงอาจารย์ จึงทำร้าย
อาจารย์ เช่นนี้จะถือว่าจำเลยจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของ
ตนตามความในมาตรา ๖๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญาหาได้ไม่
(ฎีกาที่ ๔๒๙-๔๓๐/๒๕๐๕)^{๑๒}

๓.๓.๓ การกระทำนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ

^{๑๒} ยืนยัด ใจสมุทร, กฎหมายอาญา ๑ : ภาคบทบัญญัติทั่วไป. พิมพ์
ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช), หน้า
๓๑๗-๓๒๑.

มีสุภาชิตกฏหมายอยู่บทหนึ่งว่า “ความจำเป็นไม่เหลือว แลดูกฎหมาย” ซึ่งมีความหมายว่า หากบุคคลใดก็ตามตกอยู่ใน ภาวะที่ต้องเอาตัวให้รอดพ้นจากภัยอันตรายหรือภาวะบังคับอย่าง ใดอย่างหนึ่ง แม้จะต้องกระทำการอันผิดกฎหมาย บุคคลนั้น อาจจะต้องยอมกระทำ หากปรากฏว่าภาวะบังคับหรือภัยอันตรายที่ จะเกิดขึ้นนั้น น่าเกรงกลัวกว่าการที่ต้องกระทำผิดต่อกฎหมาย บ้านเมือง เพราะไม่มีบุคคลโดยอมรับภัยอันตราย โดยที่ตนมิได้ดิ้น รนต่อสู้ให้รอดพ้น เหตุนี้กฎหมายจึงมีความเห็นอกเห็นใจยอมให้อภัยแก่ผู้นั้นโดยยกเว้นโทษให้ เนื่องจากไม่มีประโยชน์อันใดที่จะ เอาโทษแก่บุคคลซึ่งในขณะกระทำความผิดนั้น จิตใจกำลังตกอยู่ใน ความกลัวเกรงสิ่งที่ยิบบังคับเขาอย่างรุนแรงหรือจะมีภัยอันตราย เกิดขึ้นอันน่ากลัวสำหรับเขาจนไม่อาจหลีกเลี่ยงมิให้ต้องกระทำ ความผิดได้^{๑๓}

เหตุยกเว้นโทษ โดยสรุปมี ๔ ประเภท คือ ๑) การกระทำ ด้วยความจำเป็น ๒) ความไม่สามารถรับผิดชอบและความอ่อน อายุ ๓) การกระทำตามคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมาย และ ๔) ความ เป็นสามีภรรยา

๑. การกระทำด้วยความจำเป็น: ตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา ๖๗ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดด้วยจำเป็น

(๑) เพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถ หลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้หรือ

(๒) เพราะเพื่อให้ตนเอง หรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้ จะมาถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อ ภัยอันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตนถ้าการ กระทำนั้นไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ”

ตัวอย่างเช่น มีผู้นำช้างไปล่ามไว้ใกล้กับสวนของจำเลย โดยจำเลยไม่รู้ กลางคืนช้างหลุดพังรั้วเข้าไปในสวนของจำเลย จำเลยพบช้างอยู่กลางไร่ข้าวโพดห่างประมาณ ๔ วา และช้างเดิน

^{๑๓} ยืนหยัด ใจสมุทร, อ้างแล้ว, หน้า ๓๖๗.

เข้าหาจำเลย จำเลยเข้าใจว่าเป็นช่างป่าจึงยิงไป ๒ นัด ดังนั้นเป็น การกระทำโดยจำเป็น จำเลยไม่ต้องรับโทษฐานทำให้เสียทรัพย์ (ฎีกาที่ ๑๖๖๐/๒๕๑๑)

๒. ความไม่สามารถรับผิดชอบและความอ่อนอายุความไม่ สามารถรับผิดชอบ ซึ่งเป็นการกระทำความผิดขณะจิตผิดปกติ หมายถึงว่า บุคคลกระทำความผิดขณะจิตบกพร่อง โรคจิต จิตฟั่นเฟือนด้วยโรคประสาท และภาวะทางจิตแปรปรวนชั่วคราวซึ่ง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๕ บัญญัติว่า

“บุคคลใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิต ฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น

แต่ถ้าผู้กระทำความผิดถ้าสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยัง สามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เพียงใดก็ได้”

ยกตัวอย่างเช่นแม้จะไม่ปรากฏว่าได้มีการส่งตัวจำเลยไป ให้จิตรแพทย์ตรวจและลงความเห็น แต่พฤติการณ์ของจำเลย แสดงให้เห็นว่า การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำของผู้มีจิต บกพร่อง กล่าวคือ เมื่อนายพิชัยผู้เสียหายเดินผ่านจำเลยจำเลยก็ ใช้มีดฟันโดยไม่มีสาเหตุ นายชัยชนะก็เช่นเดียวกันขณะกำลังคุย เมื่อเพื่อนบอกให้ระวังพอหันไปดูก็เห็นจำเลยกำลังเงื้อมีดฟันโดยไม่ รู้สาเหตุอีกเช่นกัน เมื่อฟันแล้วจำเลยก็วิ่งเข้าไปในบ้านนายชัย ชนะ ถือมีดควงไปมา ๒ – ๓ ครั้ง แล้ววิ่งออกจากบ้านนายชัยชนะ ไปฟันคนอื่นอีก จึงเห็นว่าการที่จำเลยใช้มีดฟันผู้เสียหายและ รถยนต์ในวันเกิดเหตุ นั้น จำเลยน่าจะได้กระทำไปในขณะที่จำเลย ไม่สามารถรู้รับผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะจิต บกพร่องหรือจิตฟั่นเฟือน ถึงแม้การที่จำเลยมีจิตบกพร่องหรือจิต ฟั่นเฟือน นั้นจะไม่ใช่อยู่ตลอดเวลา จำเลยก็ไม่ต้องรับโทษตาม ปอ.มาตรา ๖๕ (ฎีกาที่ ๒๘๘/๒๕๓๐)

อีกตัวอย่างหนึ่งเช่น จำเลยวิกลจริต ยิงผู้ตายแล้วลงจาก เรือขึ้นไป อีก ๒ - ๓ นาที จำเลยกลับขึ้นมาถึงผู้เสียหายอีก เป็นการ กระทำหลายกรรมต่างกัน จำเลยรู้รับผิดชอบอยู่บ้าง เป็นความผิด ตาม ปอ.มาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๘๐, ๖๕ เรียงกระทงลงโทษ (ฎีกาที่ ๒๐๔๐/๒๕๑๘)

ความอ่อนอายุหมายถึงว่า เด็กอายุไม่เกินสิบสี่ปีกระทำความผิด โดยสภาพจิตถือว่ายังไม่อาจจะรู้ผิดชอบชั่วดี หากกระทำความผิด เด็กนั้นได้รับยกเว้นโทษ ซึ่งเรื่องนี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๔ ได้บัญญัติรองรับว่า

“เด็กอายุกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี กระทำการอัน กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ...”

๓. การกระทำตามคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมายการปฏิบัติ หน้าที่ราชการในฐานะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา บางครั้งไม่อาจ ตรวจสอบได้ว่าคำสั่งนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ โดยเฉพาะ ข้าราชการฝ่ายทหาร และตำรวจ ซึ่งต้องรักษาวินัยอย่างเคร่งครัด ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๐ จึงบัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน แม้คำสั่งนั้นจะมี ชอบด้วยกฎหมาย ถ้าผู้กระทำมีหน้าที่ หรือเชื่อโดยสุจริตว่ามี หน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ เว้นแต่จะรู้ว่าคำสั่งนั้น เป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมาย”

ตัวอย่างเช่น นายตำรวจสั่งให้พลตำรวจไปจับกุมผู้ต้องหา รายหนึ่งตามที่ได้รับแจ้งทางวิทยุ คำสั่งทางวิทยุดังกล่าวมิได้แจ้ง ด้วยว่าได้ออกหมายจับแล้ว แต่พลตำรวจเชื่อว่าคำสั่งของ นายตำรวจชอบด้วยกฎหมาย จึงได้ไปจับกุมผู้ต้องหานั้น เช่นนี้ การจับกุมนี้มีชอบด้วยกฎหมาย แต่พลตำรวจได้รับยกเว้นโทษ ตามมาตรา ๗๐ นี้ จึงไม่มีความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังตาม มาตรา ๓๑๐ (ฎีกาที่ ๑๖๐๑/๒๕๐๙)

๔. ความเป็นสามีภรรยาความสัมพันธ์ของสามี ภรรยา และ บุตร สามส่วนนี้เป็นส่วนประกอบสำคัญของครอบครัวทุกแบบ ย่อม ได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษจากกฎหมายทั้งทางแพ่งและทาง

อาญา โดยวัตถุประสงค์สำคัญคือ ต้องการให้สามี ภรรยา และบุตร มีความผูกพันแน่นแฟ้นยั่งยืนถาวรไม่ประสาบงแตกหักง่าย ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑ จึงบัญญัติว่า

ความผิดตามที่บัญญัติ “ไว้ในมาตรา ๓๓๔ ถึง มาตรา ๓๓๖ วรรคแรก และมาตรา ๓๔๑ ถึง มาตรา ๓๖๔ นั้น ถ้าเป็นการกระทำที่สามีกระทำต่อภรรยา หรือภริยากระทำต่อสามี ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ”

ความผิดตามมาตรา ๓๓๔ ถึง มาตรา ๓๓๖ วรรคแรก เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ และชิงทรัพย์

ความผิดตามมาตรา ๓๔๑ ถึง มาตรา ๓๖๔ เป็นความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกง, โกงเจ้าหนี้, ยักยอกทรัพย์, รับของโจร, ทำให้เสียทรัพย์ และบุกรุก

ถ้าเป็นการกระทำที่สามีกระทำต่อภรรยา หรือภริยากระทำต่อสามี ผู้กระทำ(มีความผิด) แต่ไม่ต้องรับโทษ

ความหมายของ “สามีหรือภริยา” นี้ แม้ไม่มีบัญญัติไว้โดยตรง แต่ย่อมถือได้ว่าหมายถึงสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยถือตามกฎหมายแพ่งเป็นหลัก

ยกตัวอย่างเช่น จำเลยอยู่กินเป็นสามีผู้เสียหายโดยมิได้จดทะเบียน(สมรส)ที่บ้านผู้เสียหาย อยู่กินกันได้ ๔ วัน จำเลยลักทรัพย์ของผู้เสียหายแล้วไม่กลับมาอยู่กินกันอีก จำเลยมีความผิดฐานลักทรัพย์ และจะยกเอาความเป็นสามีภริยามายกเว้นโทษไม่ได้ เพราะการเป็นสามีภริยาตามกฎหมายอาญาต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้อยู่ขณะเกิดการกระทำผิด (ฎีกาที่ ๒๐๔๑/๒๔๙๙)

๓.๔ ความผิดต่อชีวิต

ความผิดต่อชีวิตนั้น ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในหมวด ๑ ตั้งแต่มาตรา ๒๘๘ ถึง มาตรา ๒๙๔ รวม ๖ ฐานความผิด คือ

๑. ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (มาตรา ๒๘๘)
๒. ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (มาตรา ๒๙๐)

๓. ประมาททำให้คนตาย (มาตรา ๒๙๑)
๔. ปฏิบัติทารุณแก่ผู้อื่นเพื่อให้ฆ่าตนเอง (มาตรา ๒๙๒)
๕. ช่วยหรือยุยงเด็กให้ฆ่าตนเอง (มาตรา ๒๙๓)
๖. ร่วมในการชุลมุนต่อสู้และมีคนถึงแก่ความตาย (มาตรา ๒๙๔)

ความรับผิดชอบทางอาญานั้นผู้กระทำจะต้องมีการกระทำที่ครบองค์ประกอบ ๓ ประการดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่ ๓.๓ แล้ว องค์ประกอบภายในคือ “เจตนา” นั้น นับว่าสำคัญที่สุด

มีสุภาษิตกฏหมายว่า “กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา” : (Acta exteriora indicant interior secreta) : กรรมที่แสดงออกมาภายนอก แสดงเจตนาซ่อนเร้นอยู่ภายใน

“เจตนา” เป็นเรื่องสำคัญมาก เจตนาเป็นเรื่องภายในอันเกี่ยวกับจิตใจของผู้กระทำโดยเฉพาะ ซึ่งนอกจากเจ้าตัวเขาเองแล้วผู้อื่นย่อมไม่อาจรู้ได้ว่าเขานึกคิดอย่างไร ฉะนั้นความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายนั้น การพิจารณาผู้กระทำมีความคิดอย่างไร ต้องอาศัยพิจารณาจากพฤติการณ์ทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับการกระทำนั้นเพื่อหยั่งหาว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือไม่อย่างไรกรรมหรือพฤติการณ์ทั้งปวงที่เกี่ยวกับการฆ่าคนก็คือ

๑. เครื่องมือที่ใช้ในการกระทำ
๒. ลักษณะของการกระทำ
๓. บาดแผล
๔. สาเหตุหรือพฤติการณ์แวดล้อมกรณี

ทั้ง ๔ อย่างนี้ เมื่อนำมาประมวลเข้าด้วยกันแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่าผู้กระทำนึกคิดอย่างไร เขากระทำโดยเจตนาหรือไม่ และเจตนาที่ฆ่าหรือเพียงแต่จะทำร้ายไม่ประสงค์ที่จะฆ่า

เครื่องมือที่ใช้กระทำ หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการทำร้ายบุคคลเป็นต้นว่าใช้ยาพิษที่ร้ายแรง เช่น เอาไซยาไนท์ให้บุคคลรับประทานโดยผู้กระทำรู้จักไซยาไนท์ดี ย่อมแสดงให้เห็นว่ามีเจตนาฆ่า ใช้อาวุธปืนที่ร้ายแรงยิงเข้าที่อวัยวะสำคัญ ก็สื่อเจตนาว่าต้องการจะฆ่าเขา

ลักษณะของการกระทำลักษณะที่กระทำต่อผู้ตายยอม แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำมีเจตนาอย่างไร เช่น จับศีรษะกดลงไปในน้ำเป็นเวลานานยอมแสดงให้เห็นว่าต้องการให้เขาหายใจไม่ออกตาย ใช้มีดเป็นอาวุธฟันเขาซ้ำๆ อยู่ที่อวัยวะสำคัญๆ ๓๐,๔๐ ครั้งจนเขาตาย ยอมแสดงให้เห็นว่ามีเจตนาที่จะฆ่า แต่ถ้าใช้มีดเหวี่ยงออกไปเพื่อกันมิให้คนอื่นเข้ามาทำร้าย แม้ไปถูกอวัยวะสำคัญทำให้ผู้อื่นนั้นถึงแก่ความตาย ลักษณะของการกระทำก็ไม่แสดงว่าผู้กระทำมีเจตนาฆ่า ใช้ปืนยิงไปที่ผู้อื่นในระยะใกล้ มีโอกาสที่จะเลือกยิงที่ใดก็ได้ แต่กลับยิงขา เป็นต้น ลักษณะของการกระทำเช่นนี้ยอมแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำไม่มีเจตนาฆ่า คงมีเจตนาเพียงแต่จะทำร้ายเท่านั้น

บาดแผล หมายถึง บาดแผลต่างๆ ที่ผู้ตายถูกกระทำ ยอมแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำมีเจตนาอย่างไร ใช้มีดฟันเป็นบาดแผลฉกรรจ์ที่ศีรษะ ที่คอ ยอมแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำมีเจตนาฆ่า เอามีดหรือลวดเหล็กแทงลึกไปที่หัวใจของผู้ตายในขณะที่นอนหลับ แม้มีบาดแผลเพียงแผลเดียวและเล็กก็สื่อเจตนาที่จะฆ่า

สาเหตุหรือพฤติการณ์แวดล้อมกรณีสาเหตุเป็นต้นว่ามี เรื่องโกรธเคืองไม่พอใจหรือเคยทำร้ายกันมาก่อน เช่น เคยมีเรื่องโกรธเคืองและทำทายเป็นยิงกันมาก่อน

พฤติการณ์แวดล้อมกรณีเช่น กิริยาวาจา เช่น ขณะทำร้ายพูดว่าอย่ามีชีวิตอยู่ต่อไปเลย ทำร้ายพร้อมกับตะโกนบอกพรรคพวกว่าฆ่ามัน เหล่านี้เป็นต้น ยอมแสดงออกให้เห็นเจตนาว่าผู้กระทำมีเจตนาฆ่า^{๑๔}

๓.๔.๑ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

มาตรา ๒๘๘ ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตามมาตรา ๒๘๘ นี้ แยกองค์ประกอบได้ดังนี้

^{๑๔}สมศักดิ์ สิงห์พันธ์,คำอธิบายกฎหมายอาญา เล่ม ๔ ตอนที่ ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร :การศาสนา),๒๕๑๕, หน้า ๖-๗.

องค์ประกอบภายนอก

๑. ผู้ใด

๒. ฆ่า

๓. ผู้อื่น

องค์ประกอบภายในเจตนาธรรมดา

“ฆ่า” หมายถึง การทำให้บุคคลที่มีชีวิตอยู่ถึงแก่ความตาย ซึ่งกฎหมายไม่ได้จำกัดลักษณะไว้ ฉะนั้น ไม่ว่าจะทำด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยเจตนาแล้ว ก็เป็นความผิดตามมาตรา

ตัวอย่างเช่น มีคนร้ายลักทรัพย์ของจำเลยไปในตอนกลางคืน รุ่งเช้าจำเลยพบทรัพย์ที่ถูกลักไปซ่อนอยู่ในป่า จึงดักรอคนร้ายอยู่ ๓-๔ ชั่วโมง ผู้ตายก็มาเอาทรัพย์นั้นออกจากที่ซ่อนเดินไปได้ ๓-๔ วา จำเลยใช้ปืนยิงผู้ตายถึงแก่ความตาย ดังนี้ ถือว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘ จึงมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา (ฎีกาที่ ๑๒๕๐/๒๕๐๒)

เหตุที่ทำให้รับโทษหนักขึ้น

ประมวลกฎหมายอาญาได้มีบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะฉกรรจ์ของการกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นถึงขั้นประหารชีวิตสถานเดียวบทบัญญัตินั้นคือ

“มาตรา ๒๘๙ ผู้ใด

(๑) ฆ่าบุพการี

(๒) ฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการตามหน้าที่

(๓) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าว

(๔) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

(๕) ฆ่าผู้อื่นโดยทรามานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย

(๖) ฆ่าผู้อื่นเพื่อเตรียมการหรือเพื่อสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น หรือ

(๗) ฆ่าผู้อื่นเพื่อเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ ต้องระวางโทษประหารชีวิต”

บทบัญญัติมาตรานี้ ที่เป็นบทที่ว่าด้วยลักษณะฉกรรจ์ของการกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา ตามมาตรา ๒๘๘ อันเป็นเหตุให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น การกระทำตามมาตรานี้จะต้องครบองค์ประกอบความผิดตามมาตรา ๒๘๘ และเข้าลักษณะฉกรรจ์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่กำหนดไว้ซึ่งมีทั้งหมด ๓ อนุมาตราด้วยกัน ผู้กระทำได้กระทำความผิดสำเร็จจะได้รับโทษประหารชีวิตสถานเดียว แต่ถ้าเป็นเพียงการพยายามกระทำผิด ผู้กระทำผิดย่อมรับโทษฐานพยายามตามมาตรา ๘๐ หรือ ๘๑ แล้วแต่กรณี (ซึ่งโทษอาจไม่ถึงประหารชีวิต)^{๑๔}

ตัวอย่างเช่น บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น ผู้รับบุตรบุญธรรมก็มีใช้บิดาที่แท้จริง ดังนั้น ถ้าบุตรบุญธรรมฆ่าผู้รับบุตรบุญธรรมย่อมไม่เป็นฆาตพการี...(ฎีกาที่ ๑๕๙๘/๒๕๒๘)

อีกตัวอย่างหนึ่งครูใหญ่โรงเรียนช่างไม้ตรวจความเรียบร้อยในโรงงานในเวลากลางวัน พบจำเลยซึ่งเป็นคนงานบกพร่องจึงดุด่า แล้วเอากุญแจมาใส่ประตูโรงงาน ต่อมาครูใหญ่สั่งให้จำเลยเปิดประตูโรงงาน พอเข้าไปในโรงงานก็ถูกจำเลยแทงตายขณะตรวจตราโรงงานตามหน้าที่ จำเลยมีความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงาน (ฎีกาที่ ๓๙๘/๒๔๙๘)

๓.๔.๒ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา

^{๑๔} พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา, กฎหมายอาญา ๒ : ภาควิชาความผิด. พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช), ๒๕๔๑, หน้า ๓๖๘.

“มาตรา ๒๙๐ ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๙ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี”

ความผิดตามมาตรา ๒๙๐ วรรคแรกเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย : โดยไม่มีเจตนาฆ่า”

ส่วนวรรคสองกำหนดลักษณะฉกรรจ์ของการฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา หรือ ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย

“ทำร้าย” หมายถึง การกระทำทุกอย่างอันเป็นการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของบุคคล ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำต่อร่างกาย หรือจิตใจของบุคคล หรือกระทำโดยทางอ้อมต่อร่างกาย หรือจิตใจของบุคคล ถ้าผู้กระทำได้กระทำไปโดยเจตนาที่จะ “ทำร้าย” ต่อกายหรือจิตใจของผู้อื่นแล้ว ก็เป็นการทำร้ายผู้อื่นตามองค์ประกอบมาตรานี้ทั้งสิ้น จนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย

องค์ประกอบภายนอก

๑. ผู้ใด

๒. ทำร้ายผู้อื่น

๓. จนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย

องค์ประกอบภายใน

เจตนาทำร้าย (มิได้มีเจตนาฆ่า)

ตัวอย่างเช่น ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีได้ความว่า จำเลยทำร้ายผู้ตายเป็นบาดแผลเพียงเล็กน้อยแค่ผิวหนังขาด แต่ผู้ตายรักษาบาดแผลไม่ดีจึงเป็นบาดทะยักตาย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา (ฎีกาที่ ๓๔/๒๔๕๘)

ส่วนเหตุฉกรรจ์ตามวรรคสอง ของมาตรา ๒๙๐ ก็เป็นบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะฉกรรจ์ ๓ ลักษณะ ตามมาตรา ๒๘๙

ผู้กระทำต้องรับโทษหนักยิ่งขึ้นแต่ถ้าเป็นเพียงการพยายามกระทำผิด ผู้กระทำผิดย่อมรับโทษฐานพยายามตามมาตรา ๘๐ หรือ ๘๑ แล้วแต่กรณีเช่นกัน

๓.๔.๓ ความผิดฐานประมาททำให้คนตาย

“มาตรา ๒๙๑ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท” ความผิดฐานประมาททำให้คนตายตามมาตรา ๒๙๑ อาจแยกองค์ประกอบภายนอกของความผิดในส่วนของการกระทำ และองค์ประกอบภายในที่เกี่ยวกับจิตใจของผู้กระทำผิดได้ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

๑. ผู้ใด

๒. กระทำด้วยประการใดๆ

๓. เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

องค์ประกอบภายในโดยประมาท

“กระทำด้วยประการใดๆ” นั้นกฎหมายไม่ได้จำกัดลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดไว้ กำหนดไว้แต่เพียงว่า การกระทำโดยประมาท ฉะนั้น ไม่ว่าจะกระทำการในลักษณะอย่างใดก็อาจเป็นความผิดตามมาตรา ๒๙๑ ได้ทั้งสิ้น เช่น กิริยานั่ง เดิน วิ่ง หรือ เคลื่อนไหวร่างกาย เป็นต้นว่า ขว้างปา โยนสิ่งของ หรือ ขับรถ ขับเรือ เป็นต้น

“เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย” หมายถึงว่า ความตายของผู้อื่นจะต้องเกิดขึ้นเนื่องมาจากการกระทำด้วยประการใดๆ นั้น

ตัวอย่างเช่น ข้อเท็จจริงในคดีได้ความว่าจำเลยขับขี่รถจักรยานยนต์ชนรถสามล้อโดยประมาท ผู้ตายโดยสารมาในรถสามล้อกระเด็นตกลงมาไปล้มนอนอยู่ที่ทางรถราง พอตีในขณะเดียวกันนั้นรถรางก็แล่นมาถึงจึงทับครูดผู้ตายถึงแก่ความตายโดยที่รถรางมิได้แล่นเร็วผิดธรรมดา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ากรณีเช่นนี้ถือว่าความตายของผู้ตายเป็นผลโดยตรงจากความประมาท

ของจำเลยจำเลยย่อมมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท (ฎีกาที่ ๒๐๖/๒๕๐๓)

๓.๔.๔ ความผิดฐานปฏิบัติทารุณแก่ผู้อื่นเพื่อให้ฆ่าตนเอง

“มาตรา ๒๙๒ ผู้ใดกระทำการด้วยการปฏิบัติอันทารุณ หรือด้วยปัจจัยคล้ายคลึงกันแก่บุคคลซึ่งต้องพึ่งตน ในการดำรงชีพหรือในการอื่นใด เพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเอง นั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท”

ความผิดตามมาตรานี้ อาจแยกองค์ประกอบภายนอกของความผิดในส่วนของการกระทำ และองค์ประกอบภายในที่เกี่ยวกับจิตใจของผู้กระทำความผิดได้ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

๑. ผู้ใด

๒. กระทำด้วยการปฏิบัติอันทารุณ หรือด้วยปัจจัยคล้ายคลึงกัน

๓. แก่บุคคลซึ่งต้องพึ่งตน ในการดำรงชีพหรือในการอื่น

๔. จนบุคคลนั้นฆ่าตนเอง หรือพยายามฆ่าตนเอง

องค์ประกอบภายใน

๑. เจตนาธรรมดา

๒. มูลเหตุชักจูงใจ เพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง

ตัวอย่างเช่น นางแดงเกลียดชังนางสาวดำ บุตรของสามี ซึ่งเกิดจากภริยาเดิมจึงเกลียดชัง เหม็นแค้นและใช้งานหนัก ซึ่งเป็นการปฏิบัติทารุณ ถ้ากระทำเพื่อให้นางสาวดำฆ่าตนเองหรือพยายามฆ่าตนเอง เพราะการปฏิบัติทารุณนั้น นางแดงมีความผิดตามมาตรา ๒๙๒ นี้

แต่ถ้านางแดงมิได้กระทำโดยมีเหตุจูงใจเพื่อให้นางสาวดำฆ่าตนเอง แต่กระทำเพราะใจคอโหดเหี้ยม หรือเพราะต้องการไม่ให้นางสาวดำอาศัยอยู่ด้วย นางแดงไม่มีความผิดตามมาตรานี้ แต่มีความผิดตามมาตรา ๓๙๘ ซึ่งบัญญัติเอาโทษแก่ผู้กระทำ

ทารุณ ไม่ว่าจะกระทำโดยเจตนาหรือมีมูลเหตุชักจูงใจหรือไม่ก็ตาม(ความผิดลหุโทษ)

ข้อสังเกต ตามประมวลกฎหมายอาญามีได้บัญญัติว่าการฆ่าตนเองเป็นความผิด ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๒๘๘ ที่บัญญัติว่าการฆ่าผู้อื่นเท่านั้น จึงจะเป็นความผิด แต่ตามปกติแล้วบุคคลย่อมมีความหวงแหนในชีวิต ไม่คิดฆ่าตนเอง เว้นแต่จะถูกบีบคั้นหรือมีการจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น กฎหมายมาตรา ๒๙๒ นี้ จึงคุ้มครองบุคคลที่อยู่ในสภาพเช่นนี้

๓.๔.๕ ความผิดฐานช่วยหรือยุยงเด็กหรือผู้อื่นให้ฆ่าตนเอง

“มาตรา ๒๙๓ ผู้ใดช่วยหรือยุยงเด็กอายุยังไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ (อื่น) ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ให้ฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดตามมาตรานี้ อาจแยกองค์ประกอบภายนอกของความผิดในส่วนของการกระทำ และองค์ประกอบภายในที่เกี่ยวกับจิตใจของผู้กระทำความผิดได้ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

๑. ผู้ใด

๒. ช่วยหรือยุยง

๓. เด็กอายุยังไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ (อื่น) ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพ หรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้

๔. ให้ฆ่าตนเอง

๕. จนบุคคลนั้นฆ่าตนเอง

องค์ประกอบภายใน

เจตนาธรรมดาผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาตามมาตรา ๕๙ คือ “เจตนาธรรมดา”ในการช่วยเหลือยุยงบุคคลดังกล่าวให้ฆ่าตนเอง และผู้กระทำต้องรู้ข้อเท็จจริงว่าบุคคลที่ตนยุยงนั้น เป็น

เด็กอายุยังไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพ หรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ แล้วแต่กรณี

๓.๔.๖ ความผิดฐานร่วมในการข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรงและมีคนตาย

“มาตรา ๒๙๔ ผู้ใดเข้าร่วมในการข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรง บุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป และบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่ ถึงแก่ความตายโดยการกระทำในการข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ที่เข้าร่วมในการข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรงแสดงได้ว่า ได้กระทำไปเพื่อห้ามการข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรง หรือเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ”

ความผิดในลักษณะเข้าร่วมในการข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรงโดยมีบุคคลถึงแก่ความตายตามมาตรา ๒๙๔ วรรคหนึ่งกำหนดลักษณะความผิดส่วนวรรคสองเป็นบทบัญญัติเหตุยกเว้นโทษ

ความผิดตามวรรคหนึ่งอาจแยกองค์ประกอบภายนอกของความผิดในส่วนของการกระทำ และองค์ประกอบภายในที่เกี่ยวกับจิตใจของผู้กระทำความผิดได้ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

๑. ผู้ใด

๒. เข้าร่วมในการข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรง

๓. ระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป

๔. บุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่ก็ตาม ถึงแก่ความตายโดยการกระทำในการข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรง

องค์ประกอบภายใน

เจตนาธรรมดาตัวอย่างเช่น ข้อเท็จจริงในคดีได้ความว่า จำเลยและบิดาจำเลยได้ร่วมในการข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรงระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป บิดาจำเลยถูกทำร้ายถึงแก่ความตายในการข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยจะมีอาวุธหรือไม่ก็ตาม

เมื่อปรากฏว่าจำเลยเป็นผู้หนึ่งที่ได้ร่วมชุลมุนในการต่อสู้กันจนเป็นเหตุให้บิดาจำเลยถึงแก่ความตาย เพราะการชุลมุนต่อสู้กันนั้น และไม่ปรากฏว่าจำเลยได้กระทำเพื่อห้ามการชุลมุนต่อสู้ หรือป้องกันตัว จำเลยต้องมีความผิดตามมาตรา ๒๙๔(ฎีกาที่ ๘๘๕/๒๕๐๙)

๓.๕ บทสรุป

การกระทำทุกฐานความผิดผู้กระทำจะรับผิดหรือรับโทษก็ต่อเมื่อได้มีการกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายกำหนดคือ

๑. ผู้กระทำต้องมีการกระทำหรืองดเว้นจากการกระทำ โดยรู้สำนึกอีกทั้งประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลจากการกระทำนั้น

๒. การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายนอกที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งแต่ละฐานความผิดจะมีความแตกต่างกัน

๓. การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายใน คือมี เจตนา หรือ ประมาท อย่างใดอย่างหนึ่ง

๔. เมื่อการกระทำครบองค์ประกอบดังกล่าวแล้ว จะต้องพิจารณาต่อไปว่า ความผิดฐานนั้นมีกฎหมายยกเว้นความผิดหรือไม่ (หากไม่มี)

๕. จะต้องพิจารณาต่อไปอีกว่ามีกฎหมายยกเว้นโทษหรือไม่ (หากไม่มี)ผู้กระทำถึงจะได้รับโทษทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ประหารชีวิต หรือจำคุกเป็นต้น